

ÞITT NAFN
BJARGAR

LÍFI

MIKITA ZALATAROU,
HVÍTA-RÚSSLAND

**BARINN, GEFID
RAFLOST OG
FANGELSAÐUR**

PITT NAFN BJARGAR LÍFI Í 20 ÁR

Samstaða fólks getur náð fram mögnuðum samfélagsumbótum og réttlæti.

Fyrir 20 árum skipulagði lítill hópur aðgerðasinna Amnesty International í Póllandi sólarhrings bréfamarþon. Næstu árin fylgdu aðgerðahópar í fleiri löndum í kjölfarið. Og í dag er **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** stærsti mannréttindaviðburður í heimi.

Árið 2001 voru 2.326 bréf skrifuð. Árið 2020 voru bréfin, tistin og undirskriftir ákalla orðin 4,5 milljón! Fólk hvaðanæva úr heiminum hefur sameinast um þá hugmynd að samstaða sé möguleg þrátt fyrir fjarlægðir. Þessi samtakamáttur hefur komið á raunverulegum breytingum í lífi fleiri en 100 þolenda mannréttindabrota, frelsað þá frá pyndingum, ofsóknum eða óréttlátri fangavist.

Í ár beinir herferð Amnesty International **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** sjónum að einstaklingum sem sætt hafa mannréttindabrotum fyrir friðsamlegt aðgerðastarf eða sýn sína á lífið. Málin snúa til dæmis að hinsegin aðgerðasinnum, umhverfissinnum og friðsamlegum mótmælendum. Einstaklingarnir sem um ræðir hafa ýmist sætt ofbeldi, skotárásur, fangelsisvist, ofsóknum eða hótunum. **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** verður til þess að þessir þolendur mannréttindabrota fá stuðningskeðjur í þúsundtali frá fólki frá fjarlægum heimshornum. Þolendurnir og fjölskyldur þeirra finna að mál þeirra er ekki gleymt þar sem vakinn er opinber athygli á málunum víða um heim.

Frá **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** í Tævan, 2020.

Til viðbótar við bréfaskrifin þrýstir Amnesty International á þá sem hafa völd til breytinga, eins og til dæmis stjórnaráðgjafir í viðkomandi landi. **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** varpar einnig ljósi á óréttlæti í máli þessara einstaklinga með ýmsum viðburðum og nær heimsathygli í gegnum samfélagsmiðla.

Fólkið sem sjónum hefur verið beint að fyrri ár hefur lýst yfir þakklæti til þeirra sem hafa gripið til aðgerða og greinir frá styrknum sem það fann frá öllum þeim sem létu sig mál þess varða.

Oft er hægt að sjá verulegar breytingar á framkomu yfirvalda í garð þolenda mannréttindabrota í kjölfar herferðarinnar: ákærur eru felldar niður, fólk leyst úr haldi, meðferð er mannúðlegri og lög eða reglugerðir sem taka á óréttlætinu eru kynnt til sögunnar.

■ Kynntu þér málin í ár á: www.amnesty.is

■ Hafðu samband fyrir frekari upplýsingar: amnesty@amnesty.is

■ Tístu og taggaðu [@Amnesty](https://twitter.com/Amnesty) á Twitter og sýndu stuðning með myllumerkjum [#W4R21](https://twitter.com/Amnesty) og [#PITTNAFN](https://twitter.com/Amnesty)

ÁÐUR EN ÞÚ BYRJAR

Hægt er að nota þetta verkefni í fjölbreyttu umhverfi fyrir ýmsa hópa, t.d. í skólastofunni, félagsmiðstöðvum, með fjölskyldunni, í hópi baráttufólks fyrir mannréttindum og á netinu. Leiðbeinendur geta aðlagð efnid eftir þörfum og kringumstæðum hvers hóps. Sem dæmi gæti verið gagnlegt að kanna þekkingu þátttakenda á málefnum, huga að hvað henti best miðað við fjölda þátttakenda svo allir fái tækifæri til að vera virkir þátttakendur og mögulegum hindrunum. Þegar þátttakendur grípa til aðgerða er mikilvægt að ræða hvort það sé öruggt fyrir hvern og einn og þá af hverju eða af hverju ekki.

Verkefnin eru öll ætluð virkri þátttöku þátttakenda sem kanna, ræða, greina og spyrja spurninga um málefni en eru ekki einungis mataðir á upplýsingum. Þessi aðferðafræði er kennslufræðilega mikilvæg þar sem þátttakendur:

ÞRÓA lykilfærni og -hæfni

FÁ TÆKIFÆRI til að mynda eigin skoðun, bera upp spurningar og öðlast dýpri skilning á málefnum

TAKA ÁBYRGÐ á sínu námi og móta umræður í tengslum við áhugasvið, hæfni og áhyggjuefni

FÁ RÝMI fyrir tilfinningar sínar og að móta sín eigin viðhorf

■ Amnesty International býður upp á fjölda netnámskeiða um mannréttindi á hinum ýmsu tungumálum (m.a. nokkur námskeið á íslensku) á www.academy.amnesty.org. Þar er að finna örnámskeið á ensku um baráttufólk fyrir mannréttindum sem kynnir herferðina **PITT NAFN BJARGAR LÍFI**.

GÓÐAR FRÉTTIR ÚR ÞITT NAFN BJARGAR LÍFI 2020

ÞÍN ÞÁTTTAKA SKIPTIR MÁLI

BARÁTTUKONA LAUS ÚR HALDI Í SÁDI-ARABÍU

Nassima al-Sada, baráttukona fyrir frelsi kvenna, var handtekin og fangelsuð árið 2018 fyrir friðsamlega mannréttindabaráttu. Í fangelsinu var hún barin af fangelsisvörðum og fékk engar heimsóknir, ekki einu sinni frá lögfræðingi sínum. Nassima var frjál á ný í júní 2021, þökk sé stuðningi 777.611 einstaklinga víðs vegar að úr heiminum. Hún er nú komin í faðm fjölskyldu og vina á ný.

ÞRIGGJA BARNNA FADIR MUN BRÁTT SAMEINAST FJÖLSKYLDU SINNI Á NÝ

Í apríl 2018 var Germain Rukuki, starfsmaður frjálsra félagasamtaka og baráttumaður fyrir mannréttindum í Búrúndí, fundinn sekur á grundvelli fjölda upploginna sakargifta og dæmdur í 32 ára fangelsi. Hann var fangelsaður áður en hann fékk tækifæri til að halda á yngsta barni sínu, sem fæddist stuttu eftir að hann var handtekinn. Fjölskylda hans flúði Búrúndí af ótta við hefndarárásir. Germain fékk loks frelsi hinn 30. júní 2021 og mun brátt sameinast fjölskyldu sinni á ný, þökk sé ríflega 430.000 einstaklingum sem gripu til aðgerða og kölluðu eftir lausn hans.

© Private

FRAMFARASKREF FYRIR RÉTTLÆTI Í SUÐUR-AFRÍKU

Vinkonurnar Popi Qwabe og Bongeka Phungula voru myrtar þegar þær fóru út á lífið í maí 2017. Þar til nýlega höfðu fjölskyldur þeirra haft áhyggjur af vanköntum og töfum á lögreglurannsókn í máli þeirra. Í mars 2021 var málið tekið upp á ný af lögreglunni í kjölfar þess að 341.106 undirskriftir bárust til stuðnings málinu frá fólki um heim allan. Lögreglan hefur lokið rannsókn sinni og sent málið áfram til skrifstofu ríkissaksóknara.

„Ég er bjartsýn. Mér finnst loksins eins og eitthvað muni breytast,“ segir Thembeihle, systir Popi.

© Private

UM MANNRÉTTINDI

Mannréttindi eru grundvallarréttindi og réttarvernd sem hvert og eitt okkar á tilkall til. Mannréttindi byggjast á meginreglum um mannlega reisn, jafnrétti og gagnkvæma virðingu óháð aldri, þjóðerni, kyni, kynþætti, lífsskoðunum og persónulegri afstöðu.

Sem manneskja átt þú rétt á að komið sé fram við þig á sanngjarnan hátt og þér ber einnig að koma fram við aðra af sanngirni. Þú átt einnig rétt á ákvarðanatöku um eigið líf. Þessi grundvallarmannréttindi eru algild – þau eru réttur okkar allra, allra sem heiminn byggja. Þau eru óafsalanleg – enginn getur tekið þau frá okkur. Þau eru líka óskiptanleg og tengjast innbyrðis – allir þættir hafa jafnmikið vægi og eru tengdir hver öðrum.

Í kjölfar þeirra grimmdarverka sem framin voru í seinni heimsstyrjöldinni urðu til alþjóðleg lög um mannréttindi, á grundvelli Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna. Þau hafa myndað trausta undirstöðu fyrir landsbundin og svæðisbundin lög og er ætlað að bæta líf fólks um heim allan. Yfirvöldum á hverjum stað ber að líta á mannréttindi sem gildandi lög. Þau leggja yfirvöldum og ríkisstarfsfólki þær skyldur á herðar að virða og verja rétt þeirra sem undir lögsagnarumdæmi þeirra heyra, sem og á öðrum svæðum.

Mannréttindi eru ekki munaður sem fólk fær aðeins að njóta þegar aðstæður leyfa.

Frá **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** í Benín, 2020.

MANNRÉTTINDAYFIRLÝSING SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA

Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna var mótuð af Sameinuðu þjóðunum á fyrstu árum stofnunarinnar, strax í kjölfar seinni heimsstyrjaldarinnar. Frá árinu 1948 hefur hún verið grundvöllur alþjóðareglna um mannréttindi. Öll ríki heims hafa samþykkt að þau skuli vera bundin af þeim almennu meginreglum sem lýst er í 30 greinum þessa skjals.

Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna er, eins og nafnið gefur til kynna, yfirlýsing. Hún er viljayfirlýsing af hálfu allra ríkisstjórna, um heim allan, um að virða tiltekna reglur og staðla er varða meðferð á og framkomu við mann- eskjur. Mannréttindi eru hluti af alþjóðalögum. Allt frá því að Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna var samþykkt hafa fjölmörg önnur bindandi lög og samþykktir verið gerð á grundvelli þeirra meginreglna sem í yfirlýsingunni er að finna. Það er á grundvelli slíkra laga og samþykktu sem samtök á borð við Amnesty International krefja yfirvöld um að hætta að beita illri meðferð af þeim toga sem þolendur í herferðinni **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** hafa upplifað.

MANNRÉTTINDAYFIRLÝSING SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA

BORGARARÉTTINDI OG FRELSI

Réttur til lífs, frelsi frá pyndingum og þrældómi, réttur á að sæta ekki mismunun.

1. grein Allir eru fæddir frjálsir og jafnir
2. grein Bann við mismunun
3. grein Réttur til lífs, frelsis og mannhelgi einstaklinga
4. grein Frelsi frá þrældómi
5. grein Frelsi frá pyndingum

LAGALEGUR RÉTTUR

Réttur til að teljast saklaus uns sekt er sönnuð; réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi, réttur til að njóta frelsis frá geðþóttahandtökum eða farbanni.

6. grein Allir skulu njóta verndar með lögum
7. grein Allir skulu vera jafnir fyrir lögum
8. grein Lagaleg úrræði þegar mannréttindi eru brotin
9. grein Bann við ólögmetu farbanni, fangelsun eða brottvísun
10. grein Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi
11. grein Saklaus uns sekt er sönnuð
14. grein Réttur til að fara til annars lands og leita verndar

FÉLAGSLEG RÉTTINDI

Réttur til menntunar, til að stofna fjölskyldu og annast hana, til tómstundar, réttur á heilsugæslu.

12. grein Réttur til einkalífs, heimilis og fjölskyldulífs
13. grein Frelsi til að búa og ferðast hindrunarlaust innan landamæra ríkja
16. grein Réttur til að ganga í hjónaband og stofna fjölskyldu
24. grein Réttur til að njóta hvíldar og afþreyingar
26. grein Réttur til menntunar, þar með talinn réttur til gjaldfrjálsrar grunnmenntunar

EFNAHAGSLEG RÉTTINDI

Eignarréttur, réttur til að vinna, til húsnæðis, til lífeyris, til fullnægjandi líf skjara.

15. grein Réttur til ríkisfangs
17. grein Réttur til að eiga eignir
22. grein Réttur á félagslegu öryggi
23. grein Réttur til að vinna fyrir sanngjörnum launum og ganga í stéttarfélag
25. grein Réttur til líf skjara sem tryggja heilsu og velferð

STJÓRN MÁLALEG RÉTTINDI

Réttur til að taka þátt í stjórn lands síns, greiða atkvæði, koma saman með friðsömum hætti, frelsi til tjáningar, lífsskoðunar og trúarskoðunar.

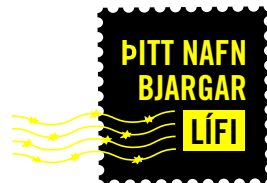
18. grein Réttur til lífsskoðunar (þar með talin trúarskoðun)
19. grein Tjáningarfrelsi og réttur til að miðla upplýsingum
20. grein Frelsi til að ganga í félagasamtök og halda fundi með friðsömum hætti
21. grein Réttur til að taka þátt í stjórn lands síns

MENNINGARLEG RÉTTINDI, RÉTTINDI TIL SAMSTÖÐU

Réttur til þess að taka þátt í menningarlífi samfélagsins.

27. grein Réttur til þess að taka frjálsan þátt í menningarlífi samfélagsins
28. grein Réttur til alþjóðaskipulags þar sem öll ofangreind réttindi eru framkvæmd
29. grein Skylda til að virða réttindi annarra
30. grein Ekki má svipta neinn neinum þessara réttinda

VERKEFNI

RÉTTURINN TIL RÉTTLÁTRAR
MÁLSMEÐFERÐAR FYRIR DÓMI

LYKILHUGTÖK

- Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi
- Frelsi frá pyndingum
- Börn í réttarkerfinu

UM ÞETTA VERKEFNI

Í þessu verkefni er rétturinn til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi skoðaður út frá raunverulegum dæmum um brot á þeim réttindum. Í síðari hluta verkefnisins fá þátttakendur tækifæri til að skrifa mótmælalibréfi fyrir hönd Mikita Zalatarou og veita honum stuðning í verki.

MARKMIÐ

- Að þátttakendur öðlist skilning á hugtakinu um réttlátra málsmeðferð fyrir dómi og geti tengt það við eigið líf
- Að þátttakendur geti lýst afleiðingum þess ef rétturinn til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi er brotinn
- Að þátttakendur kynnist alþjóðlegum reglum um börn í réttarkerfinu
- Að þátttakendur finni til samkenndar með þeim sem sætt hafa mannréttindabrotum
- Að þátttakendur kynnist herferðinni **ÞITT NAFN BJARGAR LÍFI**
- Að þátttakendur skrifi stuðningskveðjur til Mikita Zalatarou og sýni honum samstöðu.

ALDUR

13+

LENGD

60 mínútur

HJÁLARGÖGN

- Dreifiefni: *Börn í réttarkerfinu* (bls. 10)
- Dreifiefni: *Réttlát málsmeðferð fyrir dómi* (bls. 11-14)
- Dreifiefni: *Réttindi tengd réttlátri málsmeðferð fyrir dómi* (bls. 9)
- Dreifiefni: *Saga Mikita Zalatarou* (bls. 14)
- Dreifiefni: *Tillaga að bréfi til stjórnvalda* (bls. 15)
- Post-it-miðar (tveir litir)
- Pappír, pennar, litir og umslög

UNDIRBÚNINGUR

- Málin fjögur úr dreifiefninu *Réttlát málsmeðferð fyrir dómi* eru prentuð út og þau hengd upp á við og dreif um rýmið.
- Eintök af dreifiefninu *Réttindi tengd réttlátri málsmeðferð fyrir dómi*, *Börn í réttarkerfinu* og *Saga Mikita Zalatarou* prentuð út fyrir þátttakendur
- Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna á barnvænu máli halað niður (<https://www.barnasattmali.is/is/fyrir-born/barnasattmalinn-a-barnvaenu-mali>)
- Leiðbeinandi kynni sér réttindi barna enn frekar með því að taka örnámskeið Amnesty International (<https://academy.amnesty.org/learn/course/external/view/elearning/221/an-introduction-to-child-rights>)

ATHUGIÐ!

Það er mikilvægt að hafa í huga að í þessu verkefni er fjallað um raunverulegt mál barns í Hvíta-Rússlandi sem sætt hefur ófældi. Það gæti haft misjöfn áhrif á þátttakendur. Gott er að spjalla um líðan þeirra meðan á verkefninu stendur og jafnvel eftir að því er lokið.

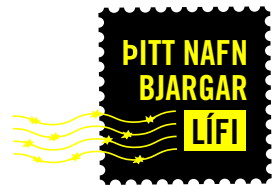
1. HVERSU SANNGJARNT?

Málunum fjórum úr dreifiefninu *Réttlát málsmeðferð fyrir dómi* er dreift á vegg viðs vegar um rýmið.

Þátttakendur eru beðnir að dreifa sér um rýmið og lesa um málin. Hver þátttakandi merkir svo hversu réttlát eða óréttlát þeim finnst meðferðin á brotapolu vera á kvarðann fyrir neðan hvert mál. Að því loknu snúa þátttakendur aftur í sætin sín.

Allur hópurinn ræðir niðurstöðurnar og hvers vegna þátttakendur telja meðferðina réttláta eða óréttláta. Hópurinn er beðinn að ræða hvað sé líkt og ólíkt í málunum og hvernig það hafði áhrif á skoðun hvers og eins.

2. RÉTTURINN TIL RÉTTLÁTRAR MÁLSMEÐFERÐAR FYRIR DÓMI: MIKITA ZALATAROU

 20 MÍNÚTUR

Dreifiefninu *Réttindi tengd réttlátri málsmeðferð fyrir dómi* er dreift til allra þátttakenda ásamt post-it-miðum í tveimur litum. Útskýrt er fyrir þátttakendum að þeir geti notað dreifiefnið sem hjálpargagn.

Næst eru þátttakendur beðnir að ganga á milli málanna fjögurra og skrá á post-it-miða hvaða réttindi voru brotin í málunum fjórum. Á hinn litaða post-it-miðann skrifa þátttakendur hvernig þeim myndi líða ef þeir væru í sporum þolenda. Mikilvægt er að taka fram í upphafi hvorn post-it-litinn skal nota fyrir réttindi og hvorn fyrir tilfinningar. Þátttakendur líma sína miða á vegginn við hvert mál.

Pegar þátttakendur hafa lokið við þetta er þeim boðið að deila sínum svörum.

Þátttakendur eru beðnir að ræða eftirfarandi spurningar:

- Telur þú að réttur Mikita Zalatarou um réttláta málsmeðferð hafi verið virtur?
- Hvernig hafa málsatvik haft áhrif á líf hans?
- Telur þú að þar sem hann er barn eigi hann ef til vill önnur réttindi til viðbótar og hefði því átt að fá aðra meðferð?

Að lokum er útskýrt fyrir þátttakendum að það verði að virða réttindi allra, einnig þeirra einstaklinga sem eru ákærðir eða dæmdir sekir fyrir glæp. Þar er rétturinn til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi engin undantekning. Þar að auki eiga börn, sem eru grunuð um glæp, sértæk réttindi og skal koma fram við þau á annan hátt en fullorðna grunaða einstaklinga. Þessi réttindi og vernd eru tryggð í Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna.

■ Ef þátttakendur þekkja ekki Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna gæti verið gagnlegt að kynna þeim hann. Hægt er að nálgast einfalda útgáfu á www.barnasattmali.is

3. BÖRN Í RÉTTARKERFINU

 20 MÍNÚTUR

Litlir hópar eru myndaðir og hver hópur fær eintak af sögu Mikita Zalatarou ásamt eintaki af dreifiefninu *Börn í réttarkerfinu*. Næst er útskýrt að þarna sé að finna þau réttindi sem vernda börn í réttarkerfinu sérstaklega.

Hóparnir eru beðnir að skoða listann og merkja við þau réttindi og þá vernd sem ekki voru virt í máli Mikita.

Ef til vill mætti einnig lesa upphátt í gegnum réttindin úr dreifiefninu *Börn í réttarkerfinu* og biðja þátttakendur að standa upp eða rétta upp hönd ef þeir telja að réttindin hafi ekki verið virt í máli Mikita.

Næst eru hóparnir beðnir að velta fyrir sér eftirfarandi spurningum:

- Voru réttindi Mikita, sem varin eru í Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna, brotin?
- Hvernig hafa þessi brot haft áhrif á líf hans?
- Hvernig myndi þér líða ef þú værir í hans sporum? Hvernig myndi líf þitt breytast?

Nú eru allir hóparnir sameinaðir og deila sínum vangaveltum.

Útskýrt er að Mikita hafi verið neitað um réttindi til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi en einnig sé mikilvægt að skilja að brotið hafi einnig verið á sérstökum réttindum hans sem barns. Þess vegna kallar Amnesty International eftir lausn Mikita úr fangelsi og að hann fái réttláta málsmeðferð fyrir dómi þar sem alþjóðalög um réttindi barna eru virt.

4. GRÍPUM TIL AÐGERÐA FYRIR MIKITA

Þátttakendum er sagt frá herferð Amnesty International **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** og að samtökin biðli nú til fólks um heim allan að grípa til aðgerða til stuðnings Mikita. Það er ef til vill gagnlegt að segja frá góðum fréttum fyrri ára og hversu áhrifaríkt það getur verið að skrifa bréf og grípa til annarra aðgerða í þágu þolenda mannréttindabrota.

Ef ekki reynist nægur tími fyrir þátttakendur að grípa til aðgerða í kennslustundinni eru þeir hvattir til að gera það utan kennslu og leyfa sér að vera skapandi.

■ Það er tilvalið að sýna stutt myndband um **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** sem hægt er að nálgast á youtube-síðu Íslandsdeildar Amnesty International (AmnestyIceland).

SKRIFAÐU BRÉF OG BJARGAÐU LÍFI

Þátttakendur eru hvattir til að skrifa ríkissaksóknara Hvíta-Rússlands bréf og senda til:

Útskýrt er að oft eru það persónuleg bréf sem hafa mestu áhrifin. Hægt er að nýta neðangreindar leiðbeiningar ef þátttakendur vilja skrifa sitt eigið bréf:

- Segðu aðeins frá sjálfri/um/u þér
- Segðu hvað þér bregður mest við að heyra varðandi málið
- Krefðu stjórnvöld í Hvíta-Rússlandi um að leysa Mikita úr haldi og veita honum réttláta málsmeðferð fyrir dómi sem uppfyllir alþjóðastaðla um réttindi barna í réttarkerfinu

Þátttakendur geta nýtt tillögu að bréfi sem finna má á bls. 15.

Prosecutor General of the Republic of Belarus
Ul. Internatsionalnaya 22
220030 Minsk
Belarus

Salutation: Dear Prosecutor General

Email: info@prokuratura.gov.by
Facebook: www.facebook.com/prokuraturaby
Twitter: [@prokuraturaby](https://twitter.com/prokuraturaby)

SÝNUM SAMSTÖÐU

Þátttakendur eru hvattir til að sýna Mikita Zalatarou samstöðu og hlýhug með því að skrifa honum stuðningskveðju. Kveðjurnar þurfa ekki að vera langar og markmiðið er að Mikita finni fyrir samhug fólks hvaðanæva úr heiminum og að það hugsi til hans. Þátttakendur eru hvattir til að velta því fyrir sér hvað myndi gleðja hann og jafnvel fá hann til að hlæja. T.d. geta þau sem spila tölvuleikinn Minecraft útbúið umhverfi í leiknum sem er táknrænt fyrir frelsi og von, prentað út og sent til Mikita.

Mikita Zalatarou
Educational Colony V.K – 2
ul. Batova 4
Bobruisk
213800 Mogilevskaya Obl.
Belarus

DREIFIEFNI

RÉTTINDI TENGD RÉTTLÁTRI MÁLSMEÐFERÐ FYRIR DÓMI

MANNRÉTTINDI OG RÉTTLÁT MÁLSMEÐFERÐ FYRIR DÓMI

Það er skylda stjórnvalda hvers lands að sækja fólk til saka fyrir þá glæpi sem það hefur framið. En réttlætinu verður ekki fullnægt ef þau ákærðu sæta óréttlátri málsmeðferð fyrir dómi. Dómskerfið missir trúverðugleika sinn þegar fólk sætir pyndingum eða annarri illri meðferð af hálfu lögreglu, saklaust fólk er sakfelld eða réttarhöld augljóslega óréttlát. Stjórnvöld bregðast skyldu sinni ef mannréttindi eru ekki virt á lögreglustöðvum, í varðhaldsmiðstöðvum, í réttarsalnum eða fangelsisklefanum.

RÉTTINDI EINSTAKLINGS ÁÐUR EN MÁLSMEÐFERÐ FYRIR DÓMI HEFST

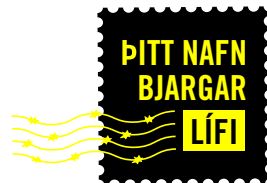
Málsmeðferð fyrir dómi getur einungis talist réttlát ef réttindi þess ákærða eru virt í hvívetna. Hér að neðan má sjá þau réttindi sem allir eiga rétt á áður en málsmeðferð fyrir dómi hefst:

- Réttur einstaklings til að fá vitneskju um ákæru sem hann sætir
- Réttur einstaklings til að fá nægan tíma og aðstöðu til að undirbúa vörn sína
- Réttur einstaklings til að ganga laus meðan á málsmeðferð stendur (með undantekningum þó)
- Réttur einstaklings í varðhaldi til aðgangs að gögnum máls
- Réttur einstaklings til aðgangs að hæfri lögfræðiaðstoð
- Réttur einstaklings til að eiga samskipti við umheiminn
- Réttur einstaklings til að vera færður sem fyrst fyrir dómara
- Réttur einstaklings til að áfrýja lögmæti varðhalds
- Réttur einstaklings til skjótrar málsmeðferðar
- Réttur til að bera mál undir dómstóla

RÉTTINDI EINSTAKLINGS MEÐAN Á MÁLSMEÐFERÐ FYRIR DÓMI STENDUR

Hér að neðan má sjá þau réttindi sem allir eiga rétt á meðan á málsmeðferð fyrir dómi stendur:

- Réttur einstaklings til jafnræðis fyrir lögum og dómstólum
- Réttur einstaklings til málsmeðferðar fyrir sjálfstæðum og óvilhollum dómstóli
- Réttur einstaklings til réttarhalda
- Réttur einstaklings til að vera álitinn saklaus þar til sekt er sönnuð (á einnig við áður en málsmeðferð fyrir dómi hefst)
- Réttur einstaklings til að vera ekki neyddur til að bera vitni eða játa sekt (á einnig við áður en málsmeðferð fyrir dómi hefst)
- Réttur einstaklings til að sönnunargögn sem aflað hefur verið með pyndingum og þvingun séu undanskilin í réttarhöldum
- Réttur einstaklings til að eiga hvorki yfir höfði sér önnur réttarhöld í máli sem þegar hefur farið fyrir dóm né að lög séu afturvirk
- Réttur einstaklings til fljótvirkrar málsmeðferðar
- Réttur einstaklings til að halda uppi vörnum, með eða án aðstoðar verjanda
- Réttur einstaklings til að vera viðstaddur eigin réttarhöld
- Réttur einstaklings til að afla gagna, þ.m.t. leiða og spyrja vitni
- Réttur einstaklings til aðgangs að gögnum máls
- Réttur einstaklings til að málsmeðferð sé haldið áfram þrátt fyrir neyðarástand eða vopnuð átök
- Réttur einstaklings til ókeypis tülks (á einnig við áður en málsmeðferð fyrir dómi hefst)
- Réttur einstaklings til opinberra réttarhalda og rökstudds dómsúrskurðar innan hæfilegs tíma
- Réttur einstaklings til að eiga ekki von á ólöglegri refsingu
- Réttur einstaklings til að áfrýja dómsúrskurði

DREIFIEFNI

BÖRN Í RÉTTARKERFINU

Virða skal réttindi okkar allra, einnig einstaklinga sem eru ákærðir eða dæmdir sekir fyrir glæp. Þar að auki eiga börn sem eru grunuð um glæp sértæk réttindi og skal koma fram við þau á annan hátt en fullorðna grunaða einstaklinga. Þessi réttindi og vernd eru tryggð í Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna.

HANDTAKA, VARÐHALD OG RÉTTARHÖLD

Börn sem ákærð eru fyrir lögbrot skulu fá:

- lögfræðiaðstoð og réttláta málsmeðferð
- aðgang að lögmanni sem ríkið greiðir fyrir
- að hitta fjölskyldu sína strax við handtöku
- lausn úr varðhaldi fram að réttarhöldum nema algjörlega nauðsynlegt sé að halda þeim

Ekki undir neinum kringumstæðum má pynda börn eða beita þau annarri illri meðferð né neyða þau til játningar á glæp. Meðan á réttarhöldum stendur eiga börn rétt á stuðningi fjölskyldu sinnar og lögmanns. Dómari skal ætíð taka tillit til aldurs og þarfa barnsins og tryggja að það fái réttláta málsmeðferð.

REFSING

Aldrei er leyfilegt að dæma börn til dauða né senda þau í lífstíðarfangelsi. Fangelsisdómum skal einungis beita í undantekningartilfellum, sem síðasta úrræði og þá í sem stystan tíma. Börnum á ekki að refsast á neinn þann hátt sem veldur þeim skaða, hvorki líkamlegum né andlegum. Leitast skal við að börn fái uppbyggilega meðferð og úrræði sem virkir þátttakendur í samfélaginu í stað hefðbundinnar málsmeðferðar og fangelsisdóma.

RÉTTINDI Í FANGELSI

Börn í fangelsi:

- skulu hafa greiðan aðgang að lögmanni og fjölskyldu sinni
- skulu ekki vera vistuð með fullorðnum
- skulu ekki sæta líkamlegum refsingum
- má ekki vera neitað um grunnþarfir eins og t.d. mat
- skulu ekki sæta pyndingum eða annarri illri meðferð
- eiga að fá samverustundir með öðrum börnum í fangelsinu
- skulu ekki sæta einangrunarvist
- skulu hafa aðgang að menntun
- skulu hafa aðgang að heilbrigðisþjónustu

Börn eiga rétt á ofangreindri vernd sem og ýmiss konar annarri vernd samkvæmt Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna.

© Private

Mikita Zalatarou áður en hann var handtekinn.

■ Hægt er að nálgast Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna á www.barnasattmali.is

DREIFIEFNI

RÉTTLÁT MÁLSMEÐFERÐ FYRIR DÓMI

CMÁL 1: SAGA MẸ NẴM (SÖNN SAGA)

Nguyễn Ngọc Như Quỳnh, betur þekkt sem Mẹ Năm eða Mother Mushroom á netinu, er einn áhrifamesti bloggari Víetnams, lands þar sem andstaða við stjórnvöld er oft talinn glæpur. Hún hefur sætt stöðugu áreiti af hálfu stjórnvalda fyrir það eitt að vera málsvari mannréttinda og sannleikans.

Hún hefur endurbirt greinar á Facebook um lögregluofbeldi og umhverfismál, m.a. eitrefnaleka sem olli dauða þúsunda fiska. Hún átti jafnframt þátt í að stofna óháð samtök rúmlega 1.000 bloggara til að raddir þeirra fengju að heyrast.

Í júní 2017 var hún dæmd í tíu ára fangelsi fyrir „áróður gegn stjórnvöldum“. Sannanirnar voru mjög hæpnar en þær fólu m.a. í sér þátttöku í opinberum mótmælum, skýrslugerð um dauðsföll í gæsluvarðhaldi lögreglu og eignarhald á ljóðasafni sem er talið gagnrýna stjórnvöld. Eins og móðir hennar orðar það: „Dóttir mín hefur sinnt eðlilegum hlutum í óeðlilegu samfélagi.“

Heilsu hennar hrakaði mikið í fangelsi en hún fór til dæmis í hungurverkfall til að mótmæla vonlausum aðstæðum sínum á bak við lás og slá. Þessi harði dómur sem Nguyễn Ngọc Như Quỳnh hlaut er lýsandi fyrir viðtækar tilraunir stjórnvalda til að þagga niður í þeim sem voga sér að tala opinskátt í heimalandi hennar.

© Private

Á KVARÐANUM 1–5, HVERSU RÉTTLÁT VAR MEÐFERÐ HENNA?

RÉTTLÁT   1   2   3   4   5   ÓRÉTTLÁT

DREIFIEFNI

RÉTTLÁT MÁLSMEÐFERÐ FYRIR DÓMI

MÁL 2: SAGA ATENU DAEMI (SÖNN SAGA)

Atena Daemi hefur verið ötul í baráttunni gegn dauðarefsingunni í Íran. Hún skrifaði stöðufærslur á Facebook og Twitter þar sem hún gagnrýndi aftökur í landinu. Hún dreifði bæklingum og tók þátt í friðsamlegum mótmælum gegn aftöku á ungri konu. Því miður krefjast aðgerðir sem þessar mikils hugrekkis í Íran.

Hún var dæmd í sjö ára fangelsi og aðgerðir hennar voru notaðar gegn henni sem sönnunargögn fyrir glæpsamlegu athæfi. Réttarhöld í máli hennar voru farsakennd þar sem þau tóku aðeins fimmtán mínútur og var hún sakfelld fyrir upplognar sakir. Þeirra á meðal var það „að leggja á ráðin um að fremja glæp gegn þjóðaröryggi“.

Meðferðin á henni er harkalegt dæmi um svæsna herferð gegn fólki sem kallar eftir réttlæti í Íran. Tugir einstaklinga hafa verið fangelsaðir og enn fleiri eru undir eftirliti, yfirheyrðir og lögsóttir til að þagga niður í þeim.

Atena hefur nú þegar liðið miklar þjáningar. Hún hefur verið barin, úðað hefur verið á hana piparúða og hún sett í einangrunarklefa en hún heldur ótraud áfram að berjast fyrir mannréttindum. Hún fór í hungurverkfall til að mótmæla flutningi yfir í alræmt fangelsi þar sem mannréttindi hennar væru í hættu. Heilsu hennar hefur hrakað hratt frá því hún var fangelsuð.

Á KVARÐANUM 1–5. HVERSU RÉTTLÁT VAR MEÐFERÐ HENNA?

© Private

RÉTTLÁT	1	2	3	4	5	ÓRÉTTLÁT
---------	---	---	---	---	---	----------

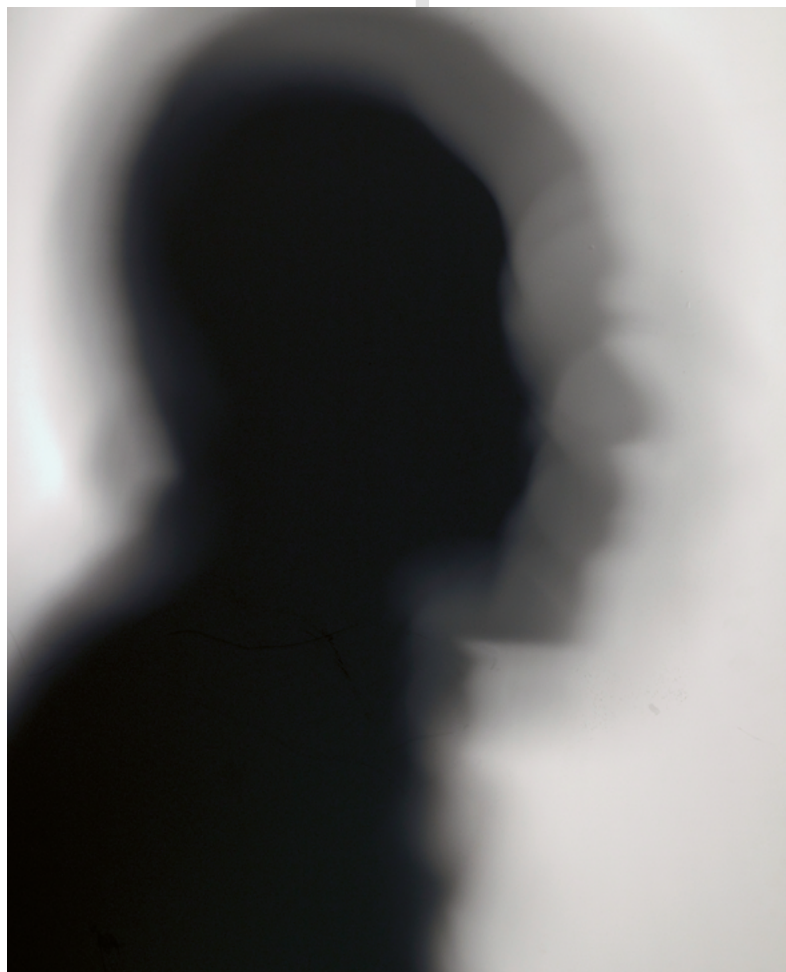

DREIFIEFNI

RÉTTLÁT MÁLSMEÐFERÐ FYRIR DÓMI

**MÁL 3: SAGA CARLOS RODRIGUEZ
(TILBÚIN SAGA)**

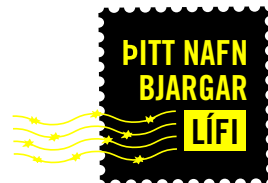
Carlos Rodriguez var ákærður fyrir morð hinn 4. janúar 2006 og færður fyrir dómara tveimur dögum síðar. Hann fékk ekki að velja sér lögfræðing heldur valdi dómsvaldið fyrir hann. Lögfræðingur Carlos hafði aldrei varið skjólstæðing í morðmáli áður. Í gagnaöflun fyrir málið vanrækti lögfræðingurinn að safna ýmsum sönnunargögnum sem hefðu hjálpað máli Carlos. Fyrir rétti fékk lögreglan tækifæri til að sýna fram á ýmis sönnunargögn gegn Carlos sem hún hafði safnað saman allt frá því nokkrum mánuðum áður en hann var handtekinn. Carlos var fundinn sekur og dæmdur til dauða.

Á KVARÐANUM 1–5, HVERSU RÉTTLÁT VAR MEÐFERÐ HANS?

RÉTTLÁT   1   2   3   4   5   ÓRÉTTLÁT

DREIFIEFNI

RÉTTLÁT MÁLSMEÐFERÐ FYRIR DÓMI

MÁL 4: SAGA MIKITA ZALATAROU
(SÖNN SAGA)

Allt þar til nýverið var Mikita Zalatarou eins og hver annar dæmigerður unglingur fyrir utan að þjást af flogaveiki. Hann naut þess að spila tölvuleikinn Minecraft og hlusta á tónlist. Í dag er líf þessa 17 ára pilts hins vegar orðið að hreinni martröð.

Þetta hófst allt hinn 10. ágúst 2020 þegar Mikita var að bíða eftir vini sínum á aðaltorginu í borginni Homel, í suðausturhluta Hvíta-Rússlands. Þar nærri hafði fólk safnast saman til að mótmæla, að mestu friðsamlega, niðurstöðum forsetakosninganna þegar lögreglan réðst til atlgö. Samkvæmt frásögn föður Mikita tóku mótmælendur á rás og einhver úr þeirra hópi hvatti Mikita til að gera slíkt hið sama, sem hann gerði.

Næsta dag birtust lögreglumenn í dyragættinni heima hjá Mikita. Þeir handtöku hann og börðu og ásökuðu hann um að hafa kastað bensínsprengju í áttina að tveimur lögreglumönnum kvöldið áður. Á meðan hann var í gæsluvarðhaldi héldu lögreglumenn honum niðri og börðu með rafkylfu. Mikita var yfirheyrður án þess að lögmaður væri viðstaddur eða annar fullorðinn einstaklingur og sat á bak við lás og slá í sex mánuði áður en hann kom fyrir rétt.

Mikita var sakfellur fyrir óspektir á almannafæri og notkun á ólöglegum sprengiefnum, þrátt fyrir að sönnunargögn á myndbandi sýndu að hann hefði ekki tekið þátt í ofbeldi. Fjölmörg umfjöllun um mótmælin skýrði heldur ekki frá borgararóstum. Engu að síður var Mikita dæmdur til fimm ára refsivistar á fanganylendu fyrir börn.

© Private

Á KVARÐANUM 1-5, HVERSU RÉTTLÁT VAR MEÐFERÐ HANS?

RÉTTLÁT   1   2   3   4   5   ÓRÉTTLÁT

BRÉFSÝNISHORN

MIKITA ZALATAROU – HVÍTA-RÚSSLAND

Prosecutor General of the Republic of Belarus
ul. Internatsionalnaya 22
220030 Minsk
Belarus

Dear Prosecutor General

Mikita Zalatarou was waiting for a friend on the street in Homel when he was swept into a crowd of protesters on 10 August 2020. Within 24 hours, the 16-year-old – who also has epilepsy – was in police custody, accused of throwing a Molotov cocktail. Officers beat him, electrocuted him, interrogated him without a lawyer or responsible adult present, and locked him up for six months before putting him on trial. Despite no evidence showing Mikita had been involved in any violence, he was convicted and sentenced to five years' imprisonment.

Please do all in your power to ensure that he is released pending a fair trial that meets international child justice standards.

Yours sincerely

Mikita Zalatarou (fyrir miðju)

UM AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International er alþjóðleg hreyfing yfir 10 milljón einstaklinga sem telja að allt óréttlæti komi þeim við. Við berjumst fyrir heimi þar sem allar manneskjur fá að njóta mannréttinda sinna.

Við rannsökum atburði og segjum frá því sem gerist, hvar og hvenær sem mannréttindabrot eiga sér stað. Við beitum yfirvöld, áhrifamikla aðila og fyrirtæki þrýstingi og reynum að tryggja að þessir aðilar standi við gefin fyrirheit og virði alþjóðalög. Með því að miðla áhrifamiklum reynslusögum fólksins sem við vinnum með virkjum við milljónir stuðningsfólks okkar um heim allan til að berjast fyrir breytingum og koma aðgerðasinnum í framlínunni til hjálpar. Við styðjum fólk til að leita réttar síns með fræðslu og þjálfun.

Með starfi okkar verndum við fólk og valdeflum það til að berjast fyrir ýmsum málefnum, þar á meðal afnámi dauðarefsingar, fyrir kyn- og frjósemisréttindum, gegn mismunun og réttindum flóttafólks og farandfólks. Við berjumst fyrir því að aðilar sem beita pyndingum verði dregnir fyrir dóm. Við beitum okkur fyrir því að fá lögum sem stuðla að kúgun breytt og við berjumst fyrir frelsi fólks sem hefur verið fangelsað fyrir það eitt að tjá skoðun sína. Við tökum málstað allra sem búa við skert frelsi eða mannvirðingu óháð uppruna.

AMNESTY
INTERNATIONAL
ÍSLANDSDEILD AMNESTY
INTERNATIONAL
Þingholtsstræti 27
101 Reykjavík
Ísland
Október 2021

Netfang:
amnesty@amnesty.is
Sími: 5117900
www.amnesty.is

Allar myndir eru eign
©Amnesty International
nema annað sé tekið fram.

